

ЩОДО ПИТАННЯ КОНЦЕПЦІЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРАЦІ

Черненко Н.О.

КПІ ім. Ігоря Сікорського, м. Київ

Діяльність, яка містить елементи новизни, раціоналізації та творчості, значно ефективніше для зростання добробуту країни, ніж просто виконавча а-праця по заданій технології. У роботах по історії науки наводяться десятки прикладів різкого підвищення ефективності виробництва під впливом нових технічних й організаційних ідей. Основна причина - рівень інтелектуалізації праці, ефект, який вносять вчені та інженери в створення продукції.

А. Сміт та К. Маркс під продуктивною працею розуміли кількість продукції в одиницю часу, але не враховували ступінь участі у виробництві додаткового продукту [1]. Тому слід замість "продуктивна" праця, вживати "рентабельна" праця, формула (1):

якщо $D \geq 3$, або $\frac{D-3}{3} \geq 0$, то праця рентабельна; якщо $D < 3$, або $\frac{D-3}{3} < 0$, то праця нерентабельна, де D - дохід, ум.од.; 3 – витрати, ум.од. (1)

Таким чином, варто вживати термін рентабельна або нерентабельна праця як в сфері матеріального виробництва, так і в інтелектуальній сфері - при створенні творів науки, літератури та мистецтва.

Відмінності в ефективності окремих видів праці зазвичай пояснюються відмінностями в складності виконуваних робіт, а отже, і в затратах на підготовку робітників та фахівців. Залежність між витратами на освіту та ефективністю праці, безсумнівно, існує. Але вона не може пояснити загальновідомі факти, коли люди з дуже скромною освітою досягли видатних результатів у мистецтві, науці чи винахідництві. Вся справа в тому, що здатність до творчості, хоча і піддається деякому розвитку, але аж ніяк не пропорційна тривалості навчання. Відомі випадки, коли робітники стають авторами винаходів, над якими безуспішно працювали цілі конструкторські бюро. Все це показує, що є щось, що принципово відрізняє творчу працю від регламентованої (а-праці).

Проблеми ефективності праці безпосередньо пов'язані з теорією вартості (цінності). У розвинених країнах витрати а-праці збільшують вартість, але не створюють додаткової вартості. Вона формується в-працею, як результат прояву творчих здібностей. Нові наукові, технічні, художні, підприємницькі ідеї забезпечують зростання вартості за двома напрямками. По-перше, зростання населення і прагнення до підвищення якості життя призводять до споживання більшого обсягу природних ресурсів, в тому числі за рахунок нових джерел сировини. По-друге, нові ідеї забезпечують зниження питомих витрат ресурсів на одиницю корисного ефекту. Сумарний результат виражається в збільшенні вартості суспільного продукту за рахунок пошуку нових джерел ресурсів та ефективнішого використання існуючих.

Література:

1. Генкин Б.М. Экономика и социология труда. Учебник для вузов. Москва: Издательская группа НОРМА_ИНФРА, 1998.384 с.